

СУДОВА ПРАКТИКА

РІШЕННЯ У ЦИВІЛЬНИХ СПРАВАХ

Власник, який звернувся до суду з вимогою про витребування майна, крім свого права на витребування цього майна, має довести, що його майно знаходиться безпосередньо у відповідача, надавши на підтвердження цих обставин відповідні докази.

Ухвала колегії суддів судової палати у цивільних справах
Вищого спеціалізованого суду України
з розгляду цивільних і кримінальних справ
від 13 липня 2016 р.

(витяг)

Колегія суддів судової палати у цивільних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, розглянувши в судовому засіданні справу за позовом Р.О.В. до І.В.М., третя особа — В.О.Л., про витребування майна із чужого незаконного володіння за касаційною скаргою І.В.М. на рішення Шевченківського районного суду м. Києва від 27 липня 2015 р. та ухвалу апеляційного суду м. Києва від 1 грудня 2015 р.,

встановила:

У лютому 2015 р. Р.О.В. звернулася до суду з указаним позовом, посиляючись на те, що її чоловік — Р.С.М. — від її імені 16 липня 2009 р. видав відповідачу довіреність в порядку передоручення на право керувати автомобілем «Volkswagen T4».

5 квітня 2011 р. строк дії зазначеної довіреності закінчився і вона неодноразово просила відповідача повернути належний їй спірний автомобіль, проте відповідач їй відмовив. При цьому послався на те, що автомобіль він віддав на розборку.

З урахуванням зазначеного позивачка просила витребувати у відповідача І.В.М. спірний автомобіль на підставі ст. ст. 387, 1212 ЦК України.

Рішенням Шевченківського районного суду м. Києва від 27 липня 2015 р., залишеним без змін ухвалою апеляційного суду м. Києва від 1 груд-

ня 2015 р., позов Р.О.В. задоволено. Витребувано у І.В.М. автомобіль «Volkswagen Т4» та передано Р.О.В. Вирішено питання про розподіл судових витрат.

У касаційній скарзі І.В.М., посилаючись на неправильне застосування судами норм матеріального права й порушення норм процесуального права, просить скасувати вказані судові рішення та ухвалити нове рішення про відмову у позові.

Касаційна скарга підлягає частковому задоволенню з таких підстав.

Відповідно до вимог ст. 324 ЦПК України підставами для касаційного оскарження є неправильне застосування судом норм матеріального права чи порушення норм процесуального права.

Задовольняючи позов, суд першої інстанції, з висновками якого погодився й суд апеляційної інстанції, виходив із того, що строк дії довіреності, виданої на ім'я відповідача закінчився, а належних доказів продажу автомобіля третій особі та передачу коштів за цей продаж позивачу не надано. Тому на підставі ст. ст. 387, 1212 ЦК України витребував автомобіль у відповідача як із чужого незаконного володіння.

Проте погодитися із такими висновками судів не можна.

Відповідно до ст. 213 ЦПК України рішення суду повинно бути законним і обґрунтованим.

Згідно зі ст. 214 ЦПК України під час ухвалення рішення суд вирішує, зокрема, такі питання: 1) чи мали місце обставини, якими обґрунтовувалися вимоги і заперечення, та якими доказами вони підтверджуються; 2) чи є інші фактичні дані (пропущення строку позовної давності тощо), які мають значення для вирішення справи, та докази на їх підтвердження; 3) які правовідносини сторін впливають із встановлених обставин; 4) яка правова норма підлягає застосуванню до цих правовідносин.

Зазначеним вимогам закону судові рішення не відповідають.

Судом встановлено, що спірний автомобіль «Volkswagen Т4» на праві власності належить Р.О.В.

5 квітня 2008 р. Р.О.В. видала довіреність на ім'я свого чоловіка — Р.С.М. — з правом керування, розпорядження та продажу автомобіля «Volkswagen Т4» строком на три роки з правом передоручення.

Р.С.М. від імені Р.О.В. 16 липня 2009 р. видав І.В.М. довіреність в порядку передоручення на право розпорядження автомобілем та продажу строком до 5 квітня 2011 р.

У п. 23 постанови пленуму Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 7 лютого 2014 року № 5 «Про

судову практику в справах про захист права власності та інших речових прав» судам роз'яснено, що відповідно до ст. 387 ЦК України та ч. 3 ст. 10 ЦПК України особа, яка звернулася до суду з позовом про витребування майна із чужого незаконного володіння, повинна довести своє право власності на майно, що знаходиться у володінні відповідача.

Власник майна, який звернувся до суду з вимогою про витребування майна, крім свого права на витребування цього майна, має довести, що його майно знаходиться у відповідача.

Отже, власник може витребувати своє майно, якщо його майно є безпосередньо у відповідача.

Обґрунтовуючи заперечення проти позову та доводи апеляційної скарги, відповідач посилався на те, що позивачка разом зі своїм чоловіком доручили йому продати спірний автомобіль, тому на підставі довіреності в порядку передоручення продав спірний автомобіль третій особі й отримав кошти за його продаж. При цьому зазначав, що спірний автомобіль не перебуває у його володінні.

У порушення вимог ст. ст. 10, 60 ЦПК України, ст. 387 ЦК України позивачка не надала доказів знаходження спірного автомобіля безпосередньо у відповідача.

Суди у порушення вимог ст. ст. 212–214, 303, 315 ЦПК України на зазначені положення закону уваги не звернули; доводів сторін як на підтвердження, так і на заперечення позову належним чином не перевірили; не визначились з характером спірних правовідносин та правовою нормою, яка підлягає застосуванню до встановлених обставин, не навели мотивів відхилення доводів відповідача, зокрема про те, що між сторонами виникли договірні правовідносини, які ним виконані й про те, що спірний автомобіль не перебуває у його володінні.

Отже, висновки судів про обґрунтованість позову є передчасними, ґрунтуються на припущеннях, що заборонено ч. 4 ст. 60 ЦПК України.

Крім того, посилаючись на положення ст. 1212 ЦК України як на підставу для задоволення позову про витребування майна із чужого незаконного володіння, суди не звернули уваги на обґрунтування позову про те, що між сторонами виникли договірні відносини, тому не дали оцінки, чи поширюється ця норма закону на ці правовідносини.

При вирішенні спору суду слід звернути увагу на правові позиції, висловлені Верховним Судом України у постановках № 6-88цс13 від 2 жовтня 2013 р., № 6-100цс15 від 3 червня 2015 р., які згідно зі ст. 360⁷ ЦПК України є обов'язковими для судів.

Ураховуючи те, що фактичні обставини, які мають значення для правильного вирішення справи, судами не встановлені, судові рішення не відповідають вимогам ст. 213 ЦПК України щодо законності й обґрунтованості, що в силу ст. 338 ЦПК України є підставою для їх скасування із передачею справи на новий розгляд до суду першої інстанції.

Керуючись ст. ст. 336, 338 ЦПК України, колегія суддів судової палати у цивільних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ України

у х в а л и л а :

Касаційну скаргу І.В.М. задовольнити частково.

Рішення Шевченківського районного суду м. Києва від 27 липня 2015 р. та ухвалу апеляційного суду м. Києва від 1 грудня 2015 р. скасувати, справу передати на новий розгляд до суду першої інстанції.

Ухвала оскарженню не підлягає.

Якщо жінка та чоловік проживають однією сім'єю, але не перебувають у шлюбі між собою або в будь-якому іншому шлюбі, майно, набуте ними за час спільного проживання, належить їм на праві спільної сумісної власності, якщо інше не встановлено письмовим договором між ними (ч. 1 ст. 74 СК).

Судом встановлено, що з 1989 року по 2004 рік позивачка та відповідач перебували у зареєстрованому шлюбі, а у 2004 році розірвали шлюб, проте продовжили проживати однією сім'єю без реєстрації шлюбу, що ними не заперечувалося та було визнано, а отже, відповідно до ч. 1 ст. 61 ЦПК такі обставини не підлягають доказуванню.

Таким чином, суду слід оцінити наявні у матеріалах справи докази щодо належності спірного нерухомого майна сторонам, а факт наявності у відповідача кредитора сам по собі не може бути підставою для відмови у задоволенні позову про поділ майна подружжя.

Проте за наявності судового рішення про стягнення на користь кредитора з відповідача заборгованості за договором позики, на виконання якого відкрито виконавче провадження, суду слід вирішити питання про залучення такого кредитора до участі у справі, зважаючи на те, що судові рішення впливає на його права та обов'язки.

Ухвала колегії суддів судової палати у цивільних справах
Вищого спеціалізованого суду України
з розгляду цивільних і кримінальних справ
від 7 вересня 2016 р.

(витяг)

Колегія суддів судової палати у цивільних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, розглянувши в судовому засіданні справу за позовом С.М.Д. до С.О.М. про встановлення факту проживання однією сім'єю без реєстрації шлюбу, визнання права власності на майно за касаційною скаргою С.М.Д. на рішення апеляційного суду Донецької області від 18 березня 2014 р.,

встановила :

У березні 2013 р. С.М.Д. звернулася до суду з вищевказаним позовом, посилаючись на те, що з 1989 року вона з С.О.М. перебувала у зареєстрованому шлюбі, який 22 жовтня 2004 року було розірвано. При розірванні шлюбу поділ майна між ними не проводився. Після розірвання шлюбу вони фактично не припиняли шлюбних відносин і проживали однією сім'єю без реєстрації шлюбу у будинку у смт Ялта Першотравневого району Донецької області.

Зазначала про те, що за час зареєстрованого шлюбу та перебування у фактичних шлюбних відносинах вони за спільні кошти збудували зазначений вище житловий будинок та автозаправну станцію у с. Мелекіно Першотравневого району Донецької області, право власності на які було зареєстровано за відповідачем, тому кожному з них має належати по ½ частині.

З урахуванням наведеного С.М.Д. просила встановити факт проживання однією сім'єю без реєстрації шлюбу з С.О.М. з 22 жовтня 2004 року; визнати вказані вище житловий будинок і автозаправну станцію спільною сумісною власністю її та С.О.М. та визнати за кожним право власності на ½ частину зазначеного нерухомого майна.

Заочним рішенням Першотравневого районного суду Донецької області від 11 червня 2013 р. позов С.М.Д. задоволено частково.

Встановлено факт проживання однією сім'єю С.М.Д. та С.О.М. без реєстрації шлюбу з 22 жовтня 2004 р. по теперішній час.

Визнано за С.М.Д. та С.О.М. право спільної сумісної власності на будинок у смт Ялта Першотравневого району Донецької області та автозаправну

станцію, яка розташована у с. Мелекіно Першотравневого району Донецької області.

Визнано за С.М.Д. та С.О.М. по ½ частини за кожним право власності на будинок у смт Ялта Першотравневого району Донецької області та автозаправну станцію, яка розташована у с. Мелекіно Першотравневого району Донецької області. Вирішено питання про розподіл судових витрат.

Рішенням апеляційного суду Донецької області від 18 березня 2014 р. заочне рішення районного суду в частині встановлення факту проживання однією сім'єю, визнання права спільної сумісної власності на автозаправну станцію та визнання права власності на ½ частку цієї станції за С.М.Д. та С.О.М. скасовано. У задоволенні позову С.М.Д. до С.О.М. про встановлення факту проживання однією сім'єю, визнання права спільної сумісної власності на автозаправну станцію у с. Мелекіно Першотравневого району Донецької області, визнання за С.М.Д. та С.О.М. право власності по ½ частці даної автозаправної станції за кожним відмовлено.

У частині визнання будинку спільною сумісною власністю та визнання за С.М.Д. та С.О.М. права власності по ½ частці зазначеного будинку за кожним залишено без змін. Вирішено питання про розподіл судових витрат.

У касаційній скарзі С.М.Д., посилаючись на неправильне застосування судом норм матеріального права та порушення норм процесуального права, просить оскаржуване рішення апеляційного суду скасувати й залишити без змін рішення суду першої інстанції.

Касаційна скарга підлягає частковому задоволенню з таких підстав.

Відповідно до вимог ст. 324 ЦПК України підставами касаційного оскарження є неправильне застосування судом норм матеріального права чи порушення норм процесуального права.

Ухвалюючи рішення про задоволення позову С.М.Д., суд першої інстанції виходив із того, що після розірвання шлюбу сторони не припиняли шлюбні відносини, проживали однією сім'єю без реєстрації шлюбу та за цей час ними було придбано спірне нерухоме майно, яке є їхньою спільною сумісною власністю.

Апеляційний суд, скасовуючи рішення суду першої інстанції у частині встановлення факту проживання однією сім'єю, визнання права спільної сумісної власності на автозаправну станцію та відмовляючи у задоволенні позову С.М.Д. у цій частині, виходив із того, що відповідач, який є власником спірного нерухомого майна, є боржником А.В.П. та наявне обтяження щодо спірного нерухомого майна, а отже, встановлення факту проживання однією сім'єю, визнання права власності за позивачкою на частину спірного

майна порушує права А.В.П., як кредитора С.О.М., щодо забезпечення стягнення суми боргу за договором позики.

Проте повністю погодитись із такими висновками судів не можна.

Відповідно до ст. 213 ЦПК України рішення суду повинно бути законним і обґрунтованим.

Згідно зі ст. 214 ЦПК України під час ухвалення рішення суд вирішує, зокрема, такі питання: 1) чи мали місце обставини, якими обґрунтовувалися вимоги і заперечення, та якими доказами вони підтверджуються; 2) чи є інші фактичні дані (пропущення строку позовної давності тощо), які мають значення для вирішення справи, та докази на їх підтвердження; 3) які правовідносини сторін впливають із встановлених обставин; 4) яка правова норма підлягає застосуванню до цих правовідносин; 5) чи слід позов задовольнити або в позові відмовити; 6) як розподілити між сторонами судові витрати.

Зазначеним вимогам закону судові рішення не відповідають.

Судом встановлено, що С.М.Д. та С.О.М. перебували у зареєстрованому шлюбі з 8 грудня 1989 р. по 22 жовтня 2004 р.

З 2004 р. С.М.Д. та С.О.М. проживають однією сім'єю та ведуть спільне господарство, що також підтверджується актом обстеження домоволодіння у смт Ялта Першотравневого району Донецької області від 2 березня 2013 р.

На підставі витягу про реєстрацію права власності на нерухоме майно від 27 грудня 2006 р. та свідоцтва про право власності на нерухоме майно від 27 грудня 2006 р. С.О.М. належить автозаправна станція у с. Мелекіно Першотравневого району Донецької області.

Згідно з витягом про державну реєстрацію прав від 1 лютого 2011 р. та свідоцтва про право власності на нерухоме майно від 1 лютого 2011 р. С.О.М. належить домоволодіння у смт Ялта Першотравневого району Донецької області.

Частково відмовляючи у задоволенні позову С.М.Д., апеляційний суд не звернув уваги на таке.

Відповідно до ч. 2 ст. 3 СК України сім'ю складають особи, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом, мають взаємні права та обов'язки.

Майно, набуте під час спільного проживання особами, які не перебувають у зареєстрованому шлюбі між собою, є об'єктом їхньої спільної сумісної власності, якщо: 1) майно придбане внаслідок спільної праці таких осіб як сім'ї (при цьому спільною працею осіб слід вважати їхні спільні або індивідуальні трудові зусилля, унаслідок яких вони одержали спільні або особисті доходи, об'єднані в майбутньому для набуття спільного майна, ведення ними спільного господарства, побуту та бюджету).

Такий висновок відповідає правовій позиції, викладеній у постанові Верховного Суду України від 23 вересня 2015 року № 6-1026цс15, яка у силу ст. 360⁷ ЦПК України є обов'язковою для усіх судів України.

Якщо жінка та чоловік проживають однією сім'єю, але не перебувають у шлюбі між собою або в будь-якому іншому шлюбі, майно, набуте ними за час спільного проживання, належить їм на праві спільної сумісної власності, якщо інше не встановлено письмовим договором між ними (ч. 1 ст. 74 СК України).

Судом встановлено, що з 1989 року по 2004 рік позивачка та відповідач перебували у зареєстрованому шлюбі, а у 2004 році розірвали шлюб, проте продовжили проживати однією сім'єю без реєстрацію шлюбу, що ними не заперечувалося та було визнано, а отже, відповідно до ч. 1 ст. 61 ЦПК України такі обставини не підлягають доказуванню.

Таким чином, апеляційний суд у порушення вищевказаних вимог закону та ст. ст. 212–214, 303, 316 ЦПК України не оцінив наявні у матеріалах справи докази щодо належності спірного нерухомого майна сторонам, а факт того, що А.В.П. є кредитором відповідача сам по собі не може бути підставою для відмови у задоволенні позову про поділ майна подружжя.

Разом з тим не може залишатись у силі і рішення районного суду.

Згідно з п. 2 ч. 6 ст. 130 ЦК України, якщо спір не врегульовано до судового розгляду, суд вирішує питання про склад осіб, які братимуть участь у справі. При цьому застосовуються положення ст. ст. 33–35 ЦПК України.

А.В.П., звертаючись з апеляційною скаргою, посилався на те, що рішенням Донецького обласного господарського суду від 16 травня 2012 р. стягнуто з С.О.М. на його користь заборгованість за договором позики у розмірі 197 077 грн 55 коп., на виконання зазначеного вище судового рішення відкрито виконавче провадження, проте вказане рішення суду не виконано.

Суд першої інстанції не звернув уваги на положення процесуального права та не залучив до участі у справі кредитора сторони у справі С.О.М. — А.В.П., зважаючи на те, що судове рішення впливає на його права та обов'язки.

Ураховуючи те, що фактичні обставини, які мають значення для правильного вирішення справи, судами не встановлені, судові рішення не відповідають вимогам ст. 213 ЦПК України щодо законності й обґрунтованості, що в силу ст. 338 ЦПК України є підставою для їх скасування із передачею справи на новий розгляд до суду першої інстанції.

Керуючись ст. ст. 336, 338 ЦПК України, колегія суддів судової палати у цивільних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ

у х в а л и л а :

Касаційну скаргу С.М.Д. задовольнити.

Заочне рішення Першотравневого районного суду Донецької області від 11 червня 2013 року та рішення апеляційного суду Донецької області від 18 березня 2014 року скасувати, справу передати на новий розгляд до суду першої інстанції.

Ухвала оскарженню не підлягає.

Частиною 1 ст. 83 КЗпП передбачено, що у разі звільнення працівника йому виплачується грошова компенсація за всі не використані ним дні щорічної відпустки, а також додаткової відпустки працівникам, які мають дітей або повнолітню дитину-інваліда з дитинства підгрупи А I групи.

Аналогічне положення передбачено й ст. 24 Закону України «Про відпустки».

Чинне законодавство не містить конкретного переліку документів, які слід пред'явити матері, яка виховує дитину без батька, для отримання додаткової соціальної відпустки. Для підтвердження права на зазначену відпустку в цьому випадку роботодавцю має бути пред'явлений будь-який офіційно складений, оформлений та засвідчений в установленому порядку документ, у якому з достатньою достовірністю підтверджується відсутність участі батька у вихованні дитини.

Разом з тим при вирішенні позову про стягнення невикраченої компенсації за соціальну відпустку як матері, яка виховує дитину без батька, судам слід перевіряти, коли позивачем були подані відповідні підтвердуючі документи, а встановивши, що такі документи були подані після звільнення, перевірити, чи є у такому випадку вина відповідача у несплаті позивачу всіх сум при звільненні та чи є у такому випадку підстави для застосування до відповідача положень ч. 1 ст. 117 КЗпП.

Ухвала колегії суддів судової палати у цивільних справах
Вищого спеціалізованого суду України
з розгляду цивільних і кримінальних справ
від 14 вересня 2016 р.

(в и т я г)

Колегія суддів судової палати у цивільних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, розглянувши у

відкритому судовому засіданні справу за позовом З.О.О. до Малокаховської сільської ради Каховського району Херсонської області про стягнення несплаченої компенсації соціальної відпустки як матері, яка виховує дитину без батька, відшкодування середнього заробітку за час затримки розрахунку та відшкодування моральної шкоди, за касаційною скаргою представника Малокаховської сільської ради Каховського району Херсонської області Л.В.М. на рішення апеляційного суду Херсонської області від 01 лютого 2016 р.,

встановила:

У вересні 2014 р. З.О.О. звернулася до суду з позовом до Малокаховської сільської ради Каховського району Херсонської області про стягнення несплаченої компенсації соціальної відпустки як матері, яка виховує дитину без батька, відшкодування середнього заробітку за час затримки розрахунку та відшкодування моральної шкоди.

На обґрунтування вимог З.О.О. посилялася на те, що відповідно до ст. 19 Закону України «Про відпустки» вона, як мати, яка виховує дитину без батька, має право на щорічну додаткову оплачувану відпустку, проте при звільненні з роботи відповідач не виплатив їй компенсацію за невикористані дні такої відпустки, тому вона, з урахуванням уточнених вимог, просила стягнути з відповідача на свою користь 2 064 грн 44 коп. компенсації за невикористану додаткову відпустку, 20 811 грн 60 коп. середнього заробітку за час затримки розрахунку при звільненні, 11 208 грн 38 коп. на відшкодування моральної шкоди.

Рішенням Каховського міськрайонного суду Херсонської області від 24 лютого 2015 р. у задоволенні позовних вимог З.О.О. відмовлено.

Рішенням апеляційного суду Херсонської області від 01 лютого 2016 р. рішення Каховського міськрайонного суду Херсонської області від 24 лютого 2015 р. скасовано та ухвалено нове рішення, яким позов З.О.О. задоволено частково.

Стягнуто з Малокаховської сільської ради Каховського району Херсонської області на користь З.О.О. 1 504 грн 50 коп. компенсації за невикористану додаткову відпустку та 46 383 грн 30 коп. середнього заробітку за час затримки розрахунку при звільненні, а всього 47 887 грн 80 коп. з утриманням передбачених чинним законодавством обов'язкових платежів. Вирішено питання про стягнення судового збору.

У касаційній скарзі представник Малокаховської сільської ради Каховського району Херсонської області Л.В.М. — просить скасувати рішен-

ня апеляційного суду із залишенням у силі рішення суду першої інстанції, посилаючись на неправильне застосування судом норм матеріального права і порушення норм процесуального права.

Вивчивши матеріали справи, перевіривши доводи касаційної скарги, колегія суддів судової палати у цивільних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ вважає, що касаційна скарга підлягає частковому задоволенню з огляду на наступне.

Відмовляючи у задоволенні позову, суд першої інстанції виходив із того, що З.О.О., перебуваючи у трудових відносинах з відповідачем, не надала документів, що підтверджують її право на відпустку, передбачену ст. 19 Закону України «Про відпустки», тому вважав, що у відповідача не виникло обов'язку щодо виплати за невикористані дні такої відпустки при звільненні позивача.

Скасовуючи рішення суду першої інстанції та задовольняючи позовні вимоги частково, суд апеляційної інстанції виходив з того, що позивач самостійно виховує дитину без батька, тому має право на щорічну додаткову оплачувану відпустку тривалістю 10 календарних днів, оскільки відповідачем під час звільнення не виплачено позивачу компенсацію за вказану невикористану відпустку, тому підлягає застосуванню положення ст. ст. 116, 117 КЗпП України.

Проте повністю з такими висновками суду апеляційної інстанції погодитися не можна.

Судами встановлено, що позивач з 02 грудня 2013 р. по 30 травня 2014 р. працювала у відповідача, в останню дату була звільнена за п. 1 ст. 36 КЗпП України за згодою сторін.

02 червня 2014 р. З.О.О. письмово зверталася до відповідача про нарахування та виплату компенсації за невикористану соціальну відпустку як матері, яка сама виховує дитину, їй у цьому було відмовлено.

Шлюб між позивачем та батьком дитини З.М.В. розірвано 29 червня 2011 року, під час вказаного шлюбу у З.М.В. та З.О.О. народився син Д., 21 січня 2003 р. народження.

Відповідно до довідки Комунального підприємства «Комунальне транспортне підприємство» від 04 червня 2014 р. № 1889 позивач разом із своїм сином зареєстровані у будинку № 22 у м. Каховці Херсонської області, в декларації за 2013 рік, особовій картці та автобіографії позивача вказано, що вона не одружена, має склад сім'ї — сина Д.

Згідно із довідкою Каховської загальноосвітньої школи I–III ступенів № 1 Каховської міської ради Херсонської області від 03 квітня 2014 р. б/н

батько дитини позивача не бере участі у вихованні сина З.Д.М., не приходить на батьківські збори, не цікавиться навчанням та поведінкою сина, не спілкується з вчителями та класними керівниками протягом декількох років, із записів у журналі із сім'єю не проживає.

Документи, які вказують на обставини, що дають підстави для надання позивачу додаткової відпустки, направлені останньою відповідачу 04 червня 2014 р.

Відповідно до п. 5 ч. 13 ст. 10 Закону України «Про відпустки» щорічні відпустки за бажанням працівника в зручний для нього час надаються одинокій матері (батьку), які виховують дитину без батька (матері).

Так, у п. 9 постанови Пленуму Верховного Суду України від 06 листопада 1992 року № 9 «Про практику розгляду судами трудових спорів» судам роз'яснено, що одинокою матір'ю слід вважати жінку, яка не перебуває у шлюбі і у свідоцтві про народження дитини якої відсутній запис про батька дитини або запис про батька зроблено у встановленому порядку за вказівкою матері; вдову; іншу жінку, яка виховує і утримує дитину сама.

Пункт 5 частини 13 статті 10 Закону України «Про відпустки» визначає одиноку матір як таку, яка виховує дитину без батька.

При цьому факт отримання чи неотримання аліментів для надання відпустки значення не має.

Отже, право на додаткову відпустку мають такі одинокі матері: жінка, яка не перебуває у шлюбі і у свідоцтві про народження дитини якої відсутній запис про батька дитини або запис про батька зроблено у встановленому порядку за вказівкою матері; вдова; жінка, яка виховує дитину без батька (в тому числі і розлучена жінка, яка виховує дитину без батька).

Згідно зі ст. 19 Закону України «Про відпустки» одинокій матері надається щорічно додаткова оплачувана відпустка тривалістю 10 календарних днів без урахування святкових і неробочих днів (ст. 73 КЗпП України).

Частиною 1 ст. 83 КЗпП України передбачено, що у разі звільнення працівника йому виплачується грошова компенсація за всі не використані ним дні щорічної відпустки, а також додаткової відпустки працівникам, які мають дітей або повнолітню дитину — інваліда з дитинства підгрупи А І групи.

Аналогічне положення закону передбачено й ст. 24 Закону України «Про відпустки».

У ч. 3 ст. 10 ЦПК України визначено, що кожна сторона повинна довести ті обставини, на які вона посилається як на підставу своїх вимог або заперечень, крім випадків, встановлених законом.

Відповідно до ч. 1 ст. 58 ЦПК України належними є докази, які містять інформацію щодо предмета доказування.

Частиною 2 ст. 59 ЦПК України передбачено, що обставини справи, які за законом мають бути підтверджені певними засобами доказування, не можуть підтверджуватись іншими засобами доказування.

Згідно зі ст. 60 ЦПК України доказування не може ґрунтуватися на припущеннях.

Чинне законодавство не містить конкретного переліку документів, які слід пред'явити матері, яка виховує дитину без батька, для отримання додаткової соціальної відпустки.

Отже, для підтвердження права на зазначену відпустку в цьому випадку роботодавцю має бути пред'явлений будь-який офіційно складений, оформлений та засвідчений в установленому порядку документ, у якому з достатньою достовірністю підтверджується відсутність участі батька у вихованні дитини.

Згідно з п. 4 ч. 3 ст. 129 Конституції України одним з основних засад судочинства є змагальність сторін та свобода в наданні ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості. Отже, з урахуванням ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод всі судові процедури повинні бути справедливими.

За змістом ч. 1 ст. 117 КЗпП України в разі невиконання з вини власника або уповноваженого ним органу належних звільненому працівникові сум у строки, зазначені в статті 116 цього Кодексу, при відсутності спору про їх розмір підприємство, установа, організація повинні виплатити працівникові його середній заробіток за весь час затримки по день фактичного розрахунку.

Так, у справі, яка переглядається, докази, які б вказували на те, що позивач під час роботи у Малокаховській сільській раді Каховського району Херсонської області надавала останньому документи, що підтверджують її право на відпустку, передбачену ст. 19 Закону України «Про відпустки», відсутні.

Такі документи направлені позивачем відповідачу лише після звільнення — 04 червня 2016 р.

Отже, покладаючи на відповідача відповідальність, передбачену ст. 117 КЗпП України, апеляційний суд не дав належної правової оцінки запереченням відповідача щодо ненадання позивачем протягом 2013–2014 років документів, які підтверджують її право на додаткову відпустку, як матері, яка виховує дитину без батька, та залишив поза увагою те, що позивач відповідно до вимог ст. ст. 10, 60 ЦПК України не довела факту її звернення, та від-

повідного документального підтвердження, до відповідача для надання їй такої відпустки, у зв'язку з чим не перевірів: чи у такому випадку наявна вина відповідача у несплаті позивачу всіх сум при звільненні.

Тому висновки апеляційного суду ґрунтуються на припущеннях, що заборонено ч. 4 ст. 60 ЦПК України.

Отже, на порушення вимог ст. ст. 212–214, 303, 315 ЦПК України апеляційний суд на зазначені вище обставини справи уваги не звернув; зазначених вимог закону не врахував; не з'ясував належним чином фактичних обставин справи щодо заявлених вимог; не дослідив і не оцінив заперечення відповідача та дійшов неправильного висновку про задоволення позовних вимог про стягнення середнього заробітку за час затримки розрахунку при звільненні.

За таких обставин ухвалене у справі судом апеляційної інстанції рішення в указаній частині підлягає скасуванню, як таке, що постановлене з порушенням норм матеріального та процесуального права, із направленням справи в частині стягнення середнього заробітку на новий розгляд до цього ж суду.

В іншій частині підстави для скасування рішення апеляційного суду відсутні, оскільки таке ухвалене відповідно до встановлених судом обставин справи та правильно застосованих норм матеріального права.

Керуючись ст. ст. 336, 339 ЦПК України, колегія суддів судової палати у цивільних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ

ухвалила:

Касаційну скаргу представника Малокаховської сільської ради Каховського району Херсонської області Л.В.М. задовольнити частково.

Рішення представника апеляційного суду Херсонської області від 01 лютого 2016 р. в частині стягнення середнього заробітку за час затримки розрахунку при звільненні скасувати, передати справу в цій частині на новий розгляд до цього ж суду.

В іншій частині рішення апеляційного суду Херсонської області від 01 лютого 2016 р. залишити без змін.

Ухвала оскарженню не підлягає.

Встановивши, що відповідач є споживачем послуг банку і спір виник щодо заборгованості за кредитом, суд першої інстанції дійшов обґрунтованого висновку про те, що така справа не підвідомча третейському суду на підставі положень п. 14 ч. 1 ст. 6 Закону України «Про третейські суди» та правильно відмовив у видачі виконавчого листа на примусове виконання рішення Постійно діючого Третейського суду при Асоціації українських банків на підставі п. 2 ст. 389¹⁰ ЦПК.

Крім того, за змістом статей 1, 2, 6 Закону України «Про третейські суди» підвідомчість справ, які можуть бути вирішені в рамках третейського судочинства, обмежена сферою приватного права.

До сфери компетенції третейських судів належить вирішення спорів, що виникають між приватними особами з питань, які не торкаються публічно значимих відносин.

Спір, що має публічно-правове значення, не підлягає вирішенню третейським судом.

Ухвала колегії суддів судової палати у цивільних справах
Вищого спеціалізованого суду України
з розгляду цивільних і кримінальних справ
від 21 вересня 2016 р.

(витяг)

Колегія суддів судової палати у цивільних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, розглянувши у судовому засіданні справу за заявою публічного акціонерного товариства «Креді Агріколь Банк» до М.С.А. про видачу виконавчого листа на примусове виконання рішення третейського суду за касаційною скаргою публічного акціонерного товариства «Креді Агріколь Банк» на ухвалу Дніпровського районного суду м. Києва від 10 лютого 2016 р. та ухвалу апеляційного суду м. Києва від 14 квітня 2016 р.,

встановила:

У грудні 2015 р. публічне акціонерне товариство «Креді Агріколь Банк» (далі – ПАТ «Креді Агріколь Банк») звернулося до суду із заявою до М.С.А. про видачу виконавчого листа на примусове виконання рішення Постійно діючого Третейського суду при Асоціації українських банків від 26 жовтня 2015 року про стягнення із М.С.А. на користь ПАТ «Креді Агріколь Банк» заборгованості за кредитним договором від 16 травня 2008 р. на загальну суму 871 833 доларів 13 центів США, що згідно курсу Національного Банку України станом на 29 вересня 2015 р. становить 18 821 439 грн 63 коп., та третейського збору у розмірі 25 500 грн.

Ухвалою Дніпровського районного суду м. Києва від 10 лютого 2016 р., залишеною без змін ухвалою апеляційного суду м. Києва від 14 квітня 2016 р., у задоволенні заяви ПАТ «Креді Агріколь Банк» про видачу виконавчого листа на примусове виконання рішення третейського суду відмовлено.

У касаційній скарзі ПАТ «Креді Агріколь Банк», посилаючись на порушення судами норм процесуального права та неправильне застосування норм матеріального права, просить скасувати ухвалу суду першої інстанції, ухвалу апеляційного суду та ухвалити нове рішення про задоволення його заяви.

Заслухавши суддю-доповідача, вивчивши матеріали справи, перевіривши доводи касаційної скарги, колегія суддів судової палати у цивільних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ дійшла висновку, що касаційна скарга підлягає відхиленню.

Згідно з ч. 2 ст. 324 ЦПК України підставами касаційного оскарження є неправильне застосування судом норм матеріального чи порушення норм процесуального права.

Судами встановлено, що рішенням Постійно діючого Третейського суду при Асоціації українських банків від 26 жовтня 2015 р. стягнуто із М.С.А. на користь ПАТ «Креді Агріколь Банк» заборгованість за кредитним договором від 16 травня 2008 року на загальну суму 871 833 доларів 13 центів США у гривнях згідно з курсом НБУ та третейський збір у розмірі 25 500 грн. Третейське застереження передбачається додатковим договором до кредитного договору № 3 від 30 квітня 2014 р.

Споживачем, права якого захищаються на підставі Закону України «Про захист прав споживачів», є громадянин (фізична особа), котрий придбаває, замовляє, використовує або має намір придбати чи замовити товари (роботи, послуги) для власних побутових потреб. Цей Закон регулює відносини споживача з підприємством, установою, організацією чи громадянином-підприємцем, які виготовляють та продають товари, виконують роботи і надають послуги, незалежно від форм власності та організаційних форм підприємництва.

Відмовляючи у видачі виконавчого листа на примусове виконання рішення Постійно діючого Третейського суду при Асоціації українських банків від 26 жовтня 2015 р., суди виходили із того, що справа не підвідомча третейському суду в силу положень п. 14 ч. 1 ст. 6 Закону України «Про третейські суди», оскільки стосується захисту прав споживача послуг банку.

Із такими висновками погоджується колегія суддів.

За ч. 1 ст. 11 Закону України «Про захист прав споживачів» між кредитором та споживачем укладається договір про надання споживчого кредиту, відповідно до якого кредитор надає кошти (споживчий кредит) або бере зобов'язання надати їх споживачеві для придбання продукції у розмірі та на умовах, встановлених договором, а споживач зобов'язується повернути їх разом з нарахованими процентами.

Статтею 5 Закону України «Про третейські суди» передбачено, що юридичні та/або фізичні особи мають право передати на розгляд третейського суду будь-який спір, який виникає з цивільних чи господарських правовідносин, крім випадків, передбачених законом. Спір може бути переданий на розгляд третейського суду за наявності між сторонами третейської угоди, яка відповідає вимогам цього Закону.

Статтею 6 зазначеного Закону визначено категорії справ, що виникають з цивільних та господарських правовідносин, розгляд яких заборонено третейськими судами.

Законом України від 03 лютого 2011 року «Про внесення зміни до статті 6 Закону України «Про третейські суди» щодо підвідомчості справ у сфері захисту прав споживачів третейським судам» ч. 1 ст. 6 Закону України «Про третейські суди» доповнено пунктом 14, згідно з яким третейські суди не можуть розглядати справи у спорах щодо захисту прав споживачів, у тому числі споживачів послуг банку (кредитної спілки). Зазначений Закон набрав чинності 12 березня 2011 року.

Розділом II «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України від 03 лютого 2011 року «Про внесення зміни до статті 6 Закону України «Про третейські суди» щодо підвідомчості справ у сфері захисту прав споживачів третейським судам» передбачено, що після набрання чинності цим Законом третейські суди припиняють розгляд справ у спорах щодо захисту прав споживачів, у тому числі споживачів послуг банку (кредитної спілки), розгляд яких було розпочато до дня набрання чинності цим Законом, про що виноситься мотивована ухвала.

Згідно п. 2 ст. 389¹⁰ ЦПК України суд відмовляє у видачі виконавчого листа на примусове виконання рішення третейського суду, якщо справа, у якій прийнято рішення третейського суду, не підвідомча третейському суду відповідно до закону.

Встановивши, що М.С.А. є споживачем послуг банку і спір виник щодо заборгованості за кредитом, суд першої інстанції дійшов обґрунтованого висновку про те, що така справа не підвідомча третейському суду в силу положень п. 14 ч. 1 ст. 6 Закону України «Про третейські суди», та правильно

відмовив у видачі виконавчого листа на примусове виконання рішення Постійно діючого Третейського суду при Асоціації українських банків від 26 жовтня 2015 року на підставі п. 2 ст. 389¹⁰ ЦПК України.

Апеляційний суд погодився із такими висновками суду першої інстанції із правильним застосуванням норм матеріального права та дотриманням вимог процесу.

Правова позиція щодо невідомості третейському суду справ про стягнення кредитної заборгованості із особи, яка є споживачем послуг банку, викладена в постановках Верховного Суду України № 6-29цс16 від 13 квітня 2016 року, № 6-2892цс15 від 27 січня 2016 року, які згідно зі ст. 360⁷ ЦПК України є обов'язковими для усіх судів України.

Крім того, за змістом ст. ст. 1, 2, 6 Закону України «Про третейські суди» підвідомчість справ, які можуть бути вирішені в рамках третейського судочинства, обмежена сферою приватного права. До сфери компетенції третейських судів входить вирішення спорів, що виникають між приватними особами з питань, які не торкаються публічно значимих відносин. Спір, що має публічно-правове значення, не підлягає вирішенню третейським судом.

У справі, яка переглядається, рішення третейського суду постановлене у справі щодо проведення розрахунку за укладеним резидентами кредитним договором, предметом якого була іноземна валюта — долари США.

Порядок здійснення на території України розрахунків в іноземній валюті регулюється Декретом Кабінету Міністрів України «Про систему валютного регулювання і валютного контролю». Цей закон встановлює режим здійснення валютних операцій на території України, визначає загальні принципи валютного регулювання, повноваження державних органів і функції банків та інших фінансових установ в регулюванні валютних операцій, права й обов'язки суб'єктів валютних відносин, порядок здійснення валютного контролю, відповідальність за порушення валютного законодавства.

Норми цього закону, спрямовані на регулювання порядку проведення розрахунків іноземною валютою, носять імперативний характер, вони вкрай обмежують свободу резидентів при здійсненні таких розрахунків. Статтею 16 Декрету встановлено фінансові санкції, які застосовуються до резидентів, винних у порушенні правил валютного регулювання. Згідно з ч. 1 ст. 16 Декрету незаконне використання валютних цінностей як засобу платежу тягне за собою адміністративну відповідальність (ст. 162 Кодексу України про адміністративні правопорушення).

Отже, норми закону щодо регулювання обігу іноземної валюти в Україні, зокрема і проведення грошових розрахунків валютними цінностями, мають

публічну основу, переслідують публічний інтерес і спрямовані на досягнення результату, необхідного в публічних цілях для задоволення публічних потреб — забезпечення стабільності української грошової одиниці — гривні.

Наявність у правовідношенні щодо проведення розрахунку за договором кредиту, наданого в іноземній валюті, такої концентрації суспільно-значимих публічних елементів не дозволяє віднести такі спори до спорів суто приватного характеру між приватними особами, які можуть розглядатися в приватному порядку — третейськими судами.

Зазначена правова позиція викладена в постанові Верховного Суду України № 6-831цс14 від 21 жовтня 2015 року, яка згідно зі ст. 360⁷ ЦПК України є обов'язковою для усіх судів України.

Доводи касаційної скарги висновків судів не спростовують. Підстави для скасування оскаржуваних ухвал відсутні.

Згідно п. 1 ч. 1 ст. 342 ЦПК України, розглянувши касаційну скаргу на ухвалу суду, суд касаційної інстанції відхиляє скаргу і залишає ухвалу без змін, якщо судом прийнято ухвалу з додержанням вимог закону.

Керуючись ст. ст. 336, 342 ЦПК України, колегія суддів судової палати у цивільних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ,

у х в а л и л а :

Касаційну скаргу публічного акціонерного товариства «Креді Агріколь Банк» відхилити.

Ухвалу Дніпровського районного суду м. Києва від 10 лютого 2016 року та ухвалу апеляційного суду м. Києва від 14 квітня 2016 року залишити без змін.

Ухвала оскарженню не підлягає.

Згідно із вимогами п. 5 ч. 1 ст. 207 ЦПК суд постановляє ухвалу про залишення заяви без розгляду, якщо позивач подав заяву про залишення позову без розгляду.

Позивач має право залишити позов без розгляду на будь-якій стадії розгляду справи, окрім стадії судових дебатів (ч. 8 ст. 193 ЦПК).

Установлено, що позивач направив на адресу суду заяву про залишення його позову без розгляду та, незважаючи на те, що заявник, будучи повідомлений належним чином про судові засідання, до суду на засідання не з'явився, за результатом розгляду заяви у судовому засіданні судом була постановлена ухвала про залишення позову без розгляду відповідно до вимог п. 5 ч. 1 ст. 207 ЦПК.

Доводи заявника про порушення його прав та незазначення судом дійсних причин подання заяви про залишення позову без розгляду не є підставою для скасування законних судових рішень, оскільки вони не вплинули на правильне вирішення процесуального питання щодо реалізації передбаченого законом безумовного права позивача на подачу такої заяви незалежно від зазначення в ній причин.

Крім того, згідно з ч. 2 ст. 207 ЦПК особа, заяву якої залишено без розгляду, після усунення умов, що були підставою для залишення заяви без розгляду, має право звернутися до суду повторно, про що також заявнику роз'яснено апеляційним судом.

Ухвала колегії суддів судової палати у цивільних справах
Вищого спеціалізованого суду України
з розгляду цивільних і кримінальних справ
від 12 жовтня 2016 р.

(витяг)

Колегія суддів судової палати у цивільних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, розглянувши у відкритому судовому засіданні справу за позовом Д.Ю.Д. до публічного акціонерного товариства трест «Київміськбуд-1» імені М.П. Загороднього про стягнення грошових коштів, за касаційною скаргою Д.Ю.Д. на ухвалу Оболонського районного суду м. Києва від 28 березня 2016 р. та ухвалу Апеляційного суду м. Києва від 01 червня 2016 р.,

встановила :

У грудні 2015 р. Д.Ю.Д. звернувся до суду з позовом до публічного акціонерного товариства трест «Київміськбуд-1» імені М.П. Загороднього (далі — ПАТ трест «Київміськбуд-1» імені М.П. Загороднього) про стягнення грошових коштів.

Ухвалою Оболонського районного суду м. Києва від 28 березня 2016 р. позовну заяву Д.Ю.Д. залишено без розгляду з підстав, встановлених п. 5 ч. 1 ст. 207 ЦПК України.

Ухвалою Апеляційного суду м. Києва від 01 червня 2016 р. апеляційну скаргу Д.Ю.Д. відхилено, ухвалу Оболонського районного суду м. Києва від 28 березня 2016 р. залишено без змін.

У касаційній скарзі Д.Ю.Д., посилаючись на порушення судами попередніх інстанцій норм процесуального права, просить скасувати ухвали судів першої та апеляційної інстанцій та направити справу на новий розгляд до суду першої інстанції.

Відповідно до п. 6 розд. XII «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України від 02 червня 2016 року № 1402-VIII «Про судоустрій і статус судів» Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ діє в межах повноважень, визначених процесуальним законом, до початку роботи Верховного Суду та до набрання чинності відповідним процесуальним законодавством, що регулює порядок розгляду справ Верховним Судом.

У зв'язку з цим справа підлягає розгляду в порядку, передбаченому Цивільним процесуальним кодексом України від 18 березня 2004 року.

Вивчивши матеріали цивільної справи, перевіривши доводи касаційної скарги, колегія суддів судової палати у цивільних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ дійшла висновку, що касаційна скарга підлягає відхиленню з таких підстав.

Згідно із ч. 2 ст. 324 ЦПК України підставами касаційного оскарження є неправильне застосування судом норм матеріального права чи порушення норм процесуального права.

Суд апеляційної інстанції, погоджуючись із висновком місцевого суду про залишення позову без розгляду, виходив з того, що 24 лютого 2016 р. позивач направив поштою на адресу суду заяву про залишення його позову без розгляду, яка була прийнята судом першої інстанції та за результатами розгляду якої суд правомірно постановив ухвалу відповідно до вимог п. 5 ч. 1 ст. 207 ЦПК України.

Колегія суддів касаційного суду погоджується з такими висновками судів першої та апеляційної інстанцій, виходячи з наступного.

Згідно із вимогами п. 5 ч. 1 ст. 207 ЦПК України суд постановляє ухвалу про залишення заяви без розгляду, якщо позивач подав заяву про залишення позову без розгляду.

Позивач має право залишити позов без розгляду на будь-якій стадії розгляду справи, окрім стадії судових дебатів (ч. 8 ст. 193 ЦПК України).

З матеріалів справи вбачається, що 30 листопада 2015 р. Д.Ю.Д. звернувся до суду з указаним позовом, а ухвалою Оболонського районного суду м. Києва від 04 грудня 2015 р. було відкрито провадження у справі та призначено справу до розгляду.

24 лютого 2016 р. Д.Ю.Д. направив на адресу суду заяву про залишення його позову без розгляду, за результатом розгляду якої у судовому засіданні 28 березня 2016 р. судом була постановлена ухвала про залишення позову без розгляду.

Колегія суддів суду касаційної інстанції погоджується із висновком судів попередніх інстанцій про наявність правових підстав для залишення позову без розгляду відповідно до вимог п. 5 ч. 1 ст. 207 ЦПК України, оскільки позивач реалізував свої диспозитивні права на розпорядження своїми матеріальними правами, проте у судове засідання не з'явився, хоча про час та місце розгляду справи був повідомлений належним чином (а. с. 20, т. 2), що підтверджується рекомендованим повідомленням про вручення поштового відправлення.

Доводи заявника про порушення його прав та незазначення судом дійсних причин подання заяви про залишення позову без розгляду не є підставою для скасування законних судових рішень, оскільки такі не вплинули на правильне вирішення процесуального питання щодо реалізації передбаченого законом безумовного права позивача на подачу такої заяви незалежно від зазначення в ній причин.

Крім того, згідно з ч. 2 ст. 207 ЦПК України особа, заяву якої залишено без розгляду, після усунення умов, що були підставою для залишення заяви без розгляду, має право звернутися до суду повторно, про що також заявнику роз'яснено апеляційним судом.

З урахуванням викладеного, колегія суддів вважає, що оскаржувані ухвали судів першої та апеляційної інстанцій відповідають вимогам процесуального права, а наведені в касаційній скарзі доводи є необґрунтованими й правильність висновків судів не спростовують, у зв'язку з чим ухвали судів попередніх інстанцій слід залишити без змін.

Керуючись ст. ст. 336, 342, 345 ЦПК України, колегія суддів судової палати у цивільних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ

у х в а л и л а :

Касаційну скаргу Д.Ю.Д. відхилити.

Ухвалу Оболонського районного суду м. Києва від 28 березня 2016 р. та ухвалу Апеляційного суду м. Києва від 01 червня 2016 р. залишити без змін.

Ухвала оскарженню не підлягає.